

Tanıtım - Eleştirisi

Book Reviews

Didar Bayır. *Gri yayınlar, tanımlama, sağlama; bibliyografik sunuş ve işlemler*. İstanbul: Türk Kütüphaneciler Derneği İstanbul Şubesi, 1995, vii, 108, xx s. ISBN 975-7653-48-9.

Türkçe kütüphanecilik literatüründe, konusunda büyük bir boşluğu dolduracak olan bu çalışmanın okura ulaştırıldığını görmek sevindirici.

Raporlar, standartlar, tezler, çeviriler, ticari yayınlar, konferans metinleri, ön baskılar gibi resmi yollarla hazırlanmamış ve 'gri yayınlar' adı altında toplanan bilgi kaynakları, geleneksel yayın türlerinden ayrılan özellikleri nedeniyle, kütüphanelerde ya da belge- bilgi merkezlerinde işlemde geçirilirken en çok sorun yaratan ancak bir o kadar da önemli ve vazgeçilmez olan çalışmalardır.

Üç bölümden oluşan bu çalışmanın 'Gri yayınlar üzerine genel bilgi' başlıklı ilk bölümünde, gri yayınların tanımları ve örnekleri verilmiş, önemi açıklanmış, konu terminolojik açıdan irdelenmiş, Türkiye'de konuyla ilgili tartışmalar ve Türkiye'de bibliyografik denetim ve derleme açısından yaşanan durum ortaya konmuştur.

'Avrupa'da Gri Yayınlar İçin Enformasyon Sistemi (SIGLE)' başlıklı ikinci bölümde, Avrupa Toplulukları Komisyonunun desteği ile kurulmuş olan SIGLE hakkında tanıtıcı bilgiler verilmiş ve bu konuda yapılan çalışmalar açıklanmıştır.

'Gri yayın örnekleri' başlıklı üçüncü bölümde ise, gri yayınlar arasında en çok bilinenlerden standartlar ve konuyla ilgili uluslararası ve ulusal kuruluşlar, bilimsel toplantı bildirimleri, tezler, çeviriler, raporlar ve patentler hakkında tanım ve açıklayıcı bilgi verilmiş, ayrıca, her başlık altında 'seçimde ve sağlamada başvurulacak kaynaklar' ve 'derlemenin düzenlenmesi ve yararlandırma' alt başlıklarıyla açıklamalar yapılmıştır.

Sonuç ve önerilerle tamamlanan çalışmada İngilizce özet, kaynakça ve ekler (1. Kısaltmalar listesi. 2. SIGLE'a katılmış olan ulusal merkezler ve adresleri. 3. Adı geçen bazı kuruluşların adresleri. 4. SIGLE kataloglama kuralları. 5. SIGLE worksheet örneği. 6. SIGLE konu gruplarından bir liste) bulunmaktadır. Ancak dizin hazırlanmamıştır.

Prof. Dr. Jale Baysal çalışmanın önsözünde "Didar Bayır'ın değerli çalışması, yalnız bu yayınlarla ilgili işlemler için kolaylık sağlamayacak, bilgi kaynağı olarak gerekli ilgiyi uyandırmaya da yarayacaktır. Dilimizde, bu

konuyla ilgili ilk ve tek kitaptır. Son derece özenli , mantıksal yapısı sağlam, kolay anlaşılır ve en son gelişmeleri tam olarak yansıtabilen bu çok değerli kitap için yazarı kutluyorum.” diyor.

Neslihan Uraz

İ. Ü. Ed. Fak. Kütüphanecilik Bölümü
Dokümantasyon ve Enformasyon
Anabilim Dalı

Anadolu liselerinde kültürel sorunlar (Hazırlık sınıfı). Hazırlayanlar: Meral Alpay... [ve diğerleri]. İstanbul: Mavibulut, 1995. vi, 354 s. ISBN 975-7549-58-4. Elde edilebileceği yer: Mavibulut Yayınları- Yeniçarşı Cad. 32/2 Ferhat Apt. Galatasaray/ İstanbul.

Meral Alpay (proje yürütücüsü), Yusuf Çotuksöken, Hülya Dilek, Veysel Kılıç, Arif Kubat, Ayla Oktay, Tülin Polat, Norman Rozan, Osman Senemoğlu, Nilüfer Tapan ve Necla Tuzcuoğlu tarafından hazırlanan bu çalışmada, T.C. Milli Eğitim Bakanlığı İstanbul Milli Eğitim Müdürlüğü'nün izni ve İstanbul Üniversitesi Rektörlüğü Araştırma Fonu Başkanlığı desteğiyle tamamlanan araştırma projesi (proje no: 366/230289) ve sonuçları sunulmuştur.

Alandaki ilk örneği oluşturan bu çalışmada araştırma alanı olarak Anadolu Lisesi'nin seçilme nedenleri sıralandığında karşılaşılan tablo, giriş bölümünde şu şekilde sıralanmıştır: 1. İki dilli orta öğretimin amacı. 2. İki dilli ortaöğretimin ücretsiz olması nedeniyle talebin artışı. 3. İki dilli ortaöğretimin daha çok İngilizce yapılmasının yaygınlaşması bunu Almanca ve Fransızcanın izlemesi. 4. Anadolu lisesi mezunlarının üniversiteye giriş sınavında bilgi başarısızlıklarının nedeni olabilecek iki dilli ortaöğretimin daha hazırlık sınıfında başlaması gerektiği kanısı”.

İki bölümden oluşan çalışma, öneriler, kaynakça, ekler, özet (Türkçe, Almanca, Fransızca, İngilizce) ve dizinle tamamlanmıştır. ‘Yabancı Dil Öğretimi ve Anadili Edinimi’ başlıklı birinci bölümde açıklandığı gibi, Türkiye’deki yabancı dil eğitiminin tarihsel gelişimi ve bugünü irdelenmiş, 11-16 yaş grubundaki çocukların özellikleri ve gereksinimleri, hem bedensel hem ruhsal hem de toplumsal boyutlarıyla incelenmiş, ayrıca iki veya üç dilde eğitim verilen Anadolu Liselerinde öğrencilerin karşı karşıya kalabileceği anadil veya yabancı dil çatışması ortaya konulmuştur. Bu bölümdeki alt başlıklar:

1. Türkiye’de Yabancı Dil Eğitiminin Dünü Bugünü,
2. Ergenlik Dönemi ve Özellikleri,

3. Yabancı Dil ve Anadili Öğretimine Kuramsal Yaklaşım,
4. Anadili Öğretiminin Başlıca Sorunları,
5. Yabancı Dil Öğretiminde Kuramsal Temeller ve Yöntem Türleri Üstüne Gözlemler,
6. Yabancı Dil Olarak Almanca Öğretiminde Yeni Yöntemler Yönelişler, şeklinde sıralanmaktadır.

'Araştırma' başlıklı ikinci bölümde, okur, araştırmamanın amacı, kapsamı ve araştırmada kullanılan yöntem konusunda bilgilendirilmiştir. Yine bu bölümde, bu araştırma kapsamında 1989/1990 öğretim yılında 11 Anadolu Lisesi hazırlık sınıfı öğrencilerinden 100 kişiye uygulanmış olan anket ve test sonuçları ortaya konulmuştur. İkinci bölümdeki alt başlıklar ise:

7. Anadolu Liselerinde Türkçe ve Yabancı Dil Öğretimi,
8. Araştırmanın Türü ve Sınırları,
9. Türkçe ve Yabancı Dil Testlerinin Genel Sonuçları,
10. Dillere Göre Sonuçlar, şeklinde sıralanmaktadır.

İkinci bölümden sonra öneriler ve kaynakça yer almaktadır. Prof. Dr. Meral Alpay, çalışmada sunulan çözüm önerilerine ilişkin düşüncelerini "Bu araştırma yayınlandıktan sonra ancak çözüm önerilerinin kesinleşmesi, önceliklerinin sıralanması daha kolay olacaktır, görüşümdedir. Çünkü önerilerin uygulanabilirliği, yayınlandıktan sonra alacakları olumlu ya da olumsuz tepkilerle belli olacaktır. Bilimcilerin düzeltmek istedikleri aksamaları ortaya çıkaran nedenler ve sonuçları, toplum bireyleri tarafından bilinseydi zaten aksama çıkmazdı" biçiminde ifade etmektedir.

Dört ayrı dilde yazılmış olan özet kısmı, okurun, çalışmanın amaç ve kapsamı konusunda fikir edinmesi, çalışmanın sonunda yer alan dizin de kitabın kullanımı açısından kolaylık sağlamaktadır.

Neslihan Uraz

I. Ü. Ed. Fak. Kütüphanecilik Bölümü
Dokümantasyon ve Enformasyon
Anabilim Dalı

Bosna-Hersek bibliyografyası=A Bibliography of Bosnia-Herzegovina.- Ankara: Başbakanlık Devlet Arşivleri Genel Müdürlüğü Dokümantasyon Daire Başkanlığı; yayın no:16) ISBN 975-19-1240-7 (TK.) (1.450.000.TL.)

Başbakanlık Devlet Arşivleri Genel Müdürlüğü yayıncılık faaliyetleri içerisinde seçilmiş konularda bibliyografya hazırlama çalışmaları mühim bir yer tutmaktadır. Bu çerçevede hazırlanmış olan 'Bosna-Hersek Bibliyografyası' yeni ve ciddi bir eser olarak araştırmacıların istifadesine sunulmaktadır.

Devlet Arşivleri Genel Müdürlüğü Bosna-Hersek hakkında bu eserden önce , 1992 yılında “Bosna-Hersek İle İlgili Arşiv Belgeleri 1516-1919” ve 1993 yılında da “Bosna -Hersek Bibliyografyası” olmak üzere iki kıymetli eser yayınlamıştı.

Maalesef Bosna-Hersek üzerinde 1992 yılının başından itibaren savaş olmaktan öteye geçerek bir soykırım halinde devam etmiş olan hadiseler, 1995 yılının sonuna kadar devam etmiştir.Elbette bu insanlık dramının unutulmasını ve unutturulmasını önlemek için belgelenmesini sağlamak mühim bir insanlık görevidir.

Bu sebeple, hadiselerin belgelenmesi bakımından bibliyografyanın önemi eserin sunuşunda Devlet Arşivleri Genel Müdürü İsmet Binark tarafından şöyle açıklanmaktadır; “Bosna-Hersek’in tarih ve kültürünü, bu arada son siyasi olayların gelişimini, Türk ve dünya kamuoyu önüne koymak; medeni Avrupa’nın gözü önünde son dört yıldır işlenen soykırımı belgelemek amacıyla hazırlanan bu bibliyografya; Devlet Arşivleri Genel Müdürlüğü’nce 1993 yılında yayınlanan “Bosna-Hersek Bibliyografyası” adlı eserin devamı mahiyetindedir.”

Eserin sunuşunda; son üç yıllık dönemi ihtiva eden bu çalışmanın; Türkçe ve yabancı dillerde yayınlanmış 276 müracaat eseri, 1.475 adet kitap, rapor, tez; 3.835 adet dergi makalesi; 3.645 adet gazete makalesi, 8.886 adet gazete haberi olmak üzere, toplam; 18.117 adet dokümana ait bibliyografik kayıttan meydana geldiği belirtilmektedir.

Bosna-Hersek’de savaş süresince soykırım yanında, kültürel ve tarihi mirasa ait varlıklarının yokedilmeye çalışıldığı da dikkate alınır; tarih ve kültüre ait kaynakların bibliyografyada belgelenmesinin önemi daha iyi anlaşılır.

İki cilt olarak hazırlanan bibliyografya beş bölümden meydana gelmektedir:

I. Bölümde müracaat eserleri; II. Bölümde kitaplar, raporlar ve tezler; III. Bölümde makaleler ve tebliğler; IV. Bölümde gazete makaleleri, dizi yazılar; V. Bölümde ise gazete haberleri yer almaktadır.

Ayrıca, bibliyografyanın sonunda “Ekler” başlığı altında “Bosna-Hersek İle İlgili Arşiv Belgeleri 1516-1919” ve “Bosna-Hersek Bibliyografyası” adlı eserler hakkında basında çıkan yazılar ile, “Yazar Adları Dizini” yer almaktadır.

Çalışmanın ilk dört bölümünde bibliyografik künyeler eser adına göre alfabetik, beşinci bölümde ise kronolojik bir düzenleme ile verilmiştir. V. Bölümde gazete haberlerinin kronolojik bir düzenleme içerisinde verilmesi ile; hadiselerin nasıl bir seyir takip ederek geliştiğinin araştırmacıya daha iyi aktarılabilceği düşünülmüştür.

Çok ciddi ve disiplinli bir çalışmanın ürünü olduğu açıkça görülen bu

bibliyografyanın, Bosna-Hersek hakkında yapılacak her türlü araştırma için temel bir müracaat eseri olacağı muhakkaktır.

Arif Aşçı
Devlet Arşivleri Genel Müdürlüğü

Billy Aronson. *Bilimsel gaflar, doğruya giden eğri yolda serüvenler*. Çev. Nermin Arık, Ankara: TUBİTAK, 1995, 93 s. ISBN 975-403-028-6.

Öncelikle, Türkiye Bilimsel ve Teknik Araştırma Kurumu (TUBİTAK) yayınları arasından, Çocuk Kitaplığı serisinin ilk örneği olarak okura ulaştırılan bu çalışmanın, kendinden sonraki örnekleriyle devamını diliyoruz.

Birinci hamur kağıda, amaçlanan kitlenin okumasını kolaylaştırırken daha da zevkli hale getirecek iri punto harflerle resimli olarak basılan bu çalışmanın, çocukluk dönemini çoktan gerilerde bırakmış olan yetişkinlerin de aynı zevkle okuyabileceği içerik ve nitelikte olduğunu söyleyebiliriz.

Bilimi ve bilimsel bilgiyi çocuklara, onları bilgilendirirken aynı zamanda da eğlendirerek ulaştırabilme yollarına iyi bir örnek teşkil eden bu çalışma, helvada gaf var, yukarıda ne var ne yok?, altın gibi, nerede?, kıpır kıpır yaratıklar, öğrenme ateşi, düşlere doğru, Mars'ın kanalları, danseden bacaklar, maymun adam, gaflara koş başarıya ulaş! başlıkları altında; bilim nedir sorusuna gündelik yaşamda karşılaştığımız örneklerle yanıt verilmeye çalışılmış. "Tarihöncesi çağlardan bu yana insanların yaptığı en gülünç gaflar en değerli bilimsel gerçeklerin bulunmasına yol açmışlardır" cümlesiyle, aslında, bilimin, çoğu zaman, tesadüflerden yola çıkarak bugünkü oluşum ve gelişim sürecine ulaştığı dile getirilmiştir.

Roma İmparatorluğu'nda yaşayan Batlamyus (Ptolemaus) isimli bilimcinin dünya-merkezli evren sistemi üzerindeki çalışmalarından, Rönesans Avrupası'nda yaşayan Kopernik'in güneş-merkezli evren düşüncelerinin oluşumuna, ikinci yüzyılda İskenderiye'de yaşayan Maria adlı yetenekli ve kendini altın bulmaya adanmış ancak "altının bronz ve kakolu süt gibi başka şeylerin bileşimi olmadığını, element denilen temel bir yapı taşı olduğunu" bilmeyen simyacıya, Kristof Kolomb adlı İtalyan denizcinin sürekli batıya doğru giderek dünyanın öbür ucuna ulaşma serüveni ve bu serüveni gerçekleştirmek için kraliçesini kendisini desteklemek konusunda nasıl ikna ettiğine, Kolomb'un ölümünden sonra Macellan'ın uzun okyanus yolculuğuna, 1600'lü yıllarda Van Helmont adlı Belçika'lı bir bilimcinin insanların merakını gidermek üzere bir-anda oluşum kuramını (kurtlar, çeşitli minik sinekler v.b.) sınamaya karar vermesine, Pasteur'ün bakterilerin üremesi konusundaki çalışmalarına, yine 1600'lü yıllarda ateşin gizemini bilimsel olarak çözmeye girişimlerine, 1800'lü yıllarda kule atlayıcılarının düşmesinin neden kaçınıl-

maz olduğunun insanlar tarafından keşfine, buharlı motorun icadına, Mars gezegeniyle ilgili iddialar ve gerçeklere, ilk insanların neye benzediğini bulmaya yönelik serüvenlere ilişkin çok hoş bilgiler sunan bu çalışma okura şu mesajı veriyor: "...insanlar yeni yanıtlar bulmak için yanıp tutuşuyorlar. Yeni yanıtlara çok yakınlar ama onları bir türlü yakalayamıyorlar. Yeni yanıtlar bulmak için yeni bir yaklaşım gerekiyor. Yeni bir düşünce. Yeni bir akıl. Size gereksinimleri var. Bu kaya üstündeki yaşamın sırlarını çözmeye nasıl mı yardımcı olabilirsiniz? İlk önce başkalarının öğrendikleri şeyleri inceleyeceksiniz: kullandıkları yöntemleri, buldukları yanıtları”.

“Bu yanıtlara saygı duyun. Hayran kalın. Neden doğru olduklarını öğrenin. Daha sonra da neden yanlış olabileceklerini düşünün. Neden mi? Çünkü bu çok saygın olan yanıtların hepsine, daha önce yine çok saygın olan yanıtların gaf olduğunun anlaşılması sonucunda varılmıştı”.

Çocuklara bu mesajı ulaştırmak adına, bu kitabı hediye etmek istemez misiniz?

Neslihan Uraz

İ. Ü. Ed. Fak. Kütüphanecilik Bölümü
Dokümantasyon ve Enformasyon
Anabilim Dalı

Başbakanlık Osmanlı Arşivi Katalogları Rehberi İstanbul: Osmanlı Arşivi Daire Başkanlığı, 199? 320 s. 250.000 TL. Elde edilebileceği yer: Osmanlı Arşivi Daire Başkanlığı ve Cumhuriyet Arşivi Daire Başkanlığı.

Bugün Başbakanlık Osmanlı Arşivi, yerli ve yabancı ilim çevreleri ve araştırmacılar için vazgeçilmez bir kaynak durumundadır. Zira, yaklaşık 150 milyon civarındaki evrak, bu arşivde muhafaza edilmekte ve tasnif edilerek araştırmacıların hizmetine sunulmaktadır.

Başbakanlık Osmanlı Arşivi, ihtiva ettiği fevkalâde zengin belge hazinesiyle Osmanlı Devleti'nin olduğu kadar, Balkanlar, Orta ve Yakın Doğu'da 30'a yakın ülkenin tarihinin, kültür ve medeniyetinin kaynağı hüviyetindedir.

Günümüzde ilmi ve kültürel eserler, birinci el kaynak kullanılarak yazılmaktadır. Özellikle tarihi eserlerde orijinal belgeyi kullanmak, ciddi, sahasında otorite olan müelliflerin ve tarihçilerin vazgeçemeyecekleri unsur olmuştur.

Osmanlı Devleti'nin, Balkan, Orta ve Yakın Doğu ülkelerinin tarihini tetkik etmek; bu ülkelere ait sosyolojik, etnografik, demografik ve kültürel araştırmalar yapmak; hat sanat'ını en güzel örneklerini ve altı asır boyunca

kullanılmış eski yazı çeşitlerini görmek, Osmanlı cilt ve tezhip san'atını yakından incelemek isteyen araştırmacılar, Başbakanlık Osmanlı Arşivi'ne müraaat etmelidir.

Şüphesiz ki muhtevası zengin olduğu için, adet bakımından da külliyetli miktarda evraka sahip bulunan Başbakanlık Osmanlı Arşivi'nde, hangi fonların mevcut olduğunu ve bu fonlarda hangi tür belgelerin bulunduğunu, hangi tarihleri ihtiva ettiğini bilmek, araştırmacıların zamanlarını daha iyi kullanmalarını sağlayacaktır.

Yerli ve yabancı ilim çevrelerine ve araştırmacılara çalışmalarında yardımcı olmak ve bugüne kadar tasnif edilip araştırmaya hazır hale getirilmiş bulunan bütün defter belge ve haritaları tesbit etmek maksadıyla Başbakanlık Osmanlı Arşivi Daire Başkanlığınca 'Başbakanlık Osmanlı Arşivi Katalogları Rehberi' hazırlanmıştır.

Hazırlanan bu kitabın Sunuş bölümünde arşivlerin önemine, Başbakanlık Osmanlı Arşivi'nin tarihçesine ve tasnif sistemlerine ait kıymetli bilgiler verilmiştir.

Eserde yer alan fonlar, alfabetik olarak sıralanmış olup, önce fon hakkında genel bilgi kaydedilmiş, sonra o fonda yer alan ve araştırmaya açık bulunan kataloglar, birer sütun halinde yer almıştır.

Kataloglara ayrılan sütunlarda; tasnif kodu, ihtiva ettiği tarih, katologun muhtevası ve sayfa adedine dair bilgiler mevcuttur.

Eserin sonuna, Başbakanlık Osmanlı Arşivi'nin Kullanılan Kodlar ile Padişah ve Sadrazamların Saltanat Yılları bölümleri ilave edilerek araştırmacıların istifadesine sunulmuştur.

Hazırlanan bu eser sayesinde, bugüne kadar 40 milyon civarındaki evrakın, 37 adet fon ve 641 adet kod altında tasnif edildiğini öğrenmiş bulunuyoruz. Bu dokümanların yer aldığı toplam katalog sayısı ise, son zamanlarda bazı fonların orijinal kayıt defterlerinin de katalog olarak hizmete sunulmasıyla birlikte toplam 2.793'e ulaşmıştır. Mevcut bütün katalogların muhtevasının yer aldığı bu kitabın satışa sunulması sayesinde araştırmacılar, kendi konuları ile ilgili önbilgilere önceden vakıf olacaklar ve hangi fona yöneleceklerini, hangi katalogdan istifade edeceklerini kolayca tesbit edebileceklerdir. Bu da zamanlarını en doğru bir şekilde kullanmalarını sağlayacaktır.

'Başbakanlık Osmanlı Arşivi Katalogları Rehberi' 320 sayfa olup, 250 bin lira bedelle İstanbul'da Osmanlı Arşivi Daire Başkanlığı, Ticarethane sok. No: 12 Sultanahmet, Tel: 513 88 70 (3 hat) ve Ankara'da Cumhuriyet Arşivi Daire Başkanlığı, İvedik Cad. No: 59 Yenimahalle, Tel: 344 59 09 (10 hat) adreslerinden temin edilebilir.

Mustafa Küçük

Başbakanlık Devlet Arşivleri Genel Müdürlüğü
Osmanlı Arşivi Daire Başkanlığı